

Kirsi Pauliina Kallio

Pääsy kielletty alle 18

Lapsuuden tilapolitiikka

Persons under 18 no entry – spatial politics of childhood

Childhood is a self-evident concept that holds a firm position in social practice and thought. Age, as an official limit between childhood and adulthood, is found useful in many political and administrative practices. Hence age and childhood are portrayed as naturalized parts of social order. Consequently, almost all policy making and legislation make resort to age in regulating social activities. These practices make childhood an entity that unquestionably forms the context of living for the first 18 years. In institutional processes age is understood as an unbiased and equal numeric value. However, in a critical consideration it can also be seen as an oppressive tool. Age classes and limits are constructs through which the society is both formed and reproduced. This article examines the social meanings of childhood from a socio-spatial point of view. By looking at age as a means of empowerment, a process of classification, and a form of politics, it is shown to be much more than a mere number. The ways of producing age are examined by highlighting the importance of the places and spaces of reproduction. Childhood politics are here considered with relation to children's own political activity.

Keywords: childhood, politics, spatiality, age

Johdanto

Kööpenhaminan tivoli, 1914.
 Karusellit painuvat maan uumeniin ja lapset
 niiden mukana.
 ”Onko moraalia, onko moraalia?”
 parkuvat vanhemmat
 ja vaativat karusellinhoitajalle kuolemantuomiota.
 Syyteistä luovutaan, kun jokainen vanhemmista
 on vuorollaan saanut sovittaa
 karusellinhoitajan lakkia

– Juhani Ahvenjärvi –

Iän avulla sovitaan oikeuksista, rajoitetaan toimintavapauksia ja vaaditaan erityiskohtelua. Mitattuutensa ja hyvän saatavuutensa vuoksi numeerinen ikä on yksi tavallisimmista tutkimuksiin kerätyistä tiedoista (Jyrkämä 2001; Rantamaa 2001; Lallukka 2003). Ikäluokkien pysyvä luonne mahdollistaa iän käyttämisen myös lakien ja säädösten perusteena (Mannheim 1997; Alanen 2001). Luokittelu sisältää tasa-arvoisuuden: yhteen ikään ei voi asettua elämään, eikä mikään mahti estä ikää kertymästä. Ikärajoitustenkin peruste on aina haavoittuvaisen osapuolen suojeleminen. Ikä ei siis alista ketään – vai alistaako?

Numerona ikä on helppo ja monikäyttöinen määre. Jokaiselle ihmiselle voidaan määritellä ikä riippumatta sukupuolesta, kulttuurista, terveydentilasta tai uskontokunnasta. Iän käyttäytyminen

muuttujana tunnetaan, joten se sopii hyvin ennusteiden ja suunnittelun lähtökohdaksi. Ikä on myös turvallinen rajoittamisen peruste. Verrattuna muihin yhdenvertaisuuden periaatteisiin (sukupuoli, alkuperä, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila, vammaisuus) on sen kyseenalaistaminen harvinaista (ks. *Convention of the...1959*; Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 6§; Euroopan unionin perusoikeuskirja 6.12.2000, 21. artikla).¹ Mutta vaikka ikä hallinnan näkökulmasta onkin mainio suure, muuttuu se kompleksiseksi kohdattaessaan yksilöitä.

Ikä voi merkitä oikeutta tai syytä ilman, että se hyödyttää tai alistaa yksittäistä henkilöä tai ryhmää, mutta sen käyttö on aina myös merkityksiä synnyttävää. Ikärajat uusintavat kategorisia käsitteitä ja vahvistavat numeerisen iän yhteiskunnallista merkittävyyttä. Tällöin on mahdollista, että ikä myös arvottuu. Tietty sukupolvi tai ikäryhmä voi päätyä yhteiskunnallisesti alisteiseen tai yliveritaiseen asemaan. Erityisesti vajaavaltaiten kansalaisten, kuten lasten ja nuorten, mahdollisuudet argumentoida vallitsevaa ikäpolitiikkaa vastaan ovat heikot.

Kun tarkastelu tuodaan yleiseltä tasolta arkielämään ei ikä näyttäydykään enää neutraalina ja yhdenvertaisena. Tasapuolisen numeron sijaan se tekee ihmisistä *liian* nuoria tai *tarpeeksi* vanhoja. Ikä sinänsä palvelee hyvin moniakkin tarkoituksiperiä, mutta kohdatessaan yksilöitä ja ryhmiä se luokittelee samaan tapaan kuin esimerkiksi kategorinen sukupuoli. Gender-tutkimuksessa on osoitettu, että sukupuoli rakentuu sosiaalisesti ja vaikuttaa yhteiskunnallisen aseman muodostumiseen ehdollisesti (Koskela 2000; Juvonen 2002; Nagar *et al.* 2002; Fan 2004). Iän suhteen vastaavaa sosiaalitieteellistä tutkimusta on tehty huomattavasti vähemmän, vaikka kategorista ikää ja sen mielivaltaista käyttöä on Suomessakin arvioitu kriittisesti sekä tutkimuksessa että julkisessa keskustelussa (ks. esim. Suoninen 1996; Laiho 1997; Vaahtio 2002; Tedre 2003).

Iän luonnollisuuden kyseenalaistava tarkastelu vaatii kontekstisidonnaisuutta ja tulkintoja, jotka vievät pois numeeriseen ikään liittyvää varmuutta. Sosiaalisten ulottuvuuksien huomioiminen, reflektiivisen tarkastelun tuominen kategorisen luokittelun rinnalle, vaatiikin epävarmuuden sietämistä. Luonnollistuneiden merkitysten vuoksi iän sosiaalinen uusintuminen jää helposti tunnistamatta, vaikka sen merkitykset muuttuvat jatkuvasti. Käsitteen dynaamisuuden hahmottamiseksi on tarkasteltava käytäntöjä ja tilanteita, joissa sitä tuotetaan. Jotta saataisiin tietää *mitä* ikä on ja mitä

sen käytöstä *seuraa* tulee selvittää *missä* iän merkitykset muodostuvat.

Kategorisesti ikää tuotetaan strategisissa suunnitelmissa ja hallinnollisissa päätöksissä, joita julkaistaan esimerkiksi säädösteksteinä. Toiminnallisesti ikää puolestaan merkityksellistetään näiden suunnitelmien toteuttamisessa. Myös lakien käyttöön ottaminen ja tulkitseminen uusintaa sosiaalisia merkityksiä eri toimijoiden näkökulmista. Ikä rakentuu siis paitsi vallitsevassa virallisessa ikäpolitiikassa, myös sen tulkinnoissa ja niiden aiheuttamissa reaktioissa.

Tässä artikkelissa tarkastellaan lapsuutta hallinnollisesti ja toiminnallisesti uusinnettuna sosiaalisena asemana. Kiinnostuksen kohteina ovat erityisesti lapsuuden ja aikuisuuden väliset rajapinnat, joissa tila muodostuu kategorisoinnin välineeksi. Tilapoliittisissa diskursseissa rakentuva alaikäisyys on tässä katsannossa pikemminkin kamppailun kohde kuin luonnollinen elämänmuoto. Taistelua lapsuuden tilasta ja tilassa käydään kaikkien niiden osapuolten kesken, joita lasten ja nuorten olemassaolo jollakin tapaa koskettaa. Myös lapset itse osallistuvat tilapoliittisiin diskursseihin toiminnassaan. Kamppailu lapsuuden merkityksistä tiivistyy tilanteissa, joissa lapsiin kohdistuva lapsipolitiikka kohtaa lasten oman poliittisuuden.

Sosiaalitieteellisen tutkimuksen piirissä lapsuutta ja nuoruutta ovat tilan näkökulmasta tarkastelleet pääasiassa maantieteilijät. Tilapoliittista lapsuuden tutkimusta on kuitenkin tehty varsin vähän. Luon aluksi lyhyen katsauksen maantieteelliseen lapsuuden tutkimukseen ja osoitan, että politiikan laajan määritelmän avulla myös lapsuudesta voidaan löytää monenlaista tilapolitiikkaa. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan lapsuuden tiloja kolmesta näkökulmasta. Strategista ja kategorista pyrkimystä määritellä lasten elintiloja tarkastelen suomalaisen lainsäädännön, ja erityisesti säädöstekstien, kautta. Lain soveltamista ja hyödyntämistä puolestaan etsin julkisesta tilankäytöstä. Institutionaalisen hallinnan vastavoimana tarkastelen lopuksi kehon politiikkaa, joka tuo esiin lasten osallisuuden kamppailussa lapsuuden tiloista.

Tila, politiikka ja lapset

”Maanantai, kello 12. Valtakunnassa kaikki hyvin. Suomalaiset ovat asettuneet paikoilleen arkisen aherruksen pariin.”

Puheessa ilmenevä institutionaalinen tila kohtee ihmisiä iän suhteen eri tavoin (taulukko 1). Lasten, vanhusten, opiskelijoiden, työttömien ja

Taulukko 1. Lasten ja aikuisten arkiset tilat.

Table 1. The everyday places of children and adults.

- alle 7-vuotiaat ovat kotona tai päiväkodissa
- yli 7-vuotiaat lapset ovat koulu(laitokse)ssa tai muussa oppilaitoksessa
- aikuiset ovat työssä (esim. lasten- ja kodinhoitotyö, laitos- ja hoitotyö, opetustyö)
- opiskelijat ovat oppilaitoksessa
- työttömät ovat kotona
- sairaat ja vammaiset ovat kotona tai sairaalassa (terveydenhuolto- tai sosiaalilaitos)
- vanhukset ovat vanhainkodissa

sairaiden paikka on *kotona* tai *laitoksessa*. Muut aikuiset kuuluvat *työpaikalle*. Ihmisiä tarkastellaan kategorisina ryhminä riippumatta siitä, mitä he *tekevät* tai *missä* he aikansa viettävät. Toiminta ja fyysinen tila ovat siis alisteisia statukselle, joka määrittyy täysivaltaisuuden ja vajaavaltaisuuden lähtökohdista. Aikuiset välttävät vajaavaltaisuuteen joutumisen pysymällä terveinä ja mukana työelämässä. Väistämättömän toiseuden eteen he joutuvat vain potilaan, opiskelijan, työttömän ja vanhuksen rooleissa. Lapset puolestaan kuuluvat vajaavaltaiten joukkoon riippumatta siitä, ovatko he kotona, päiväkodissa, koulussa, sairaalassa, puistossa tai kadulla.

Vaikka lasten on usein mahdollonta osallistua elintilansa lähtökohtaiseen määrittelyyn, päätyvät he haastamaan vallitsevia käytäntöjä arkisessa toiminnassaan. Samaan tapaan kuin etniset, uskonnolliset ja muut vajaavaltaiset vähemmistöt lapset osallistuvat sosiaalisen yhteisön uusintamiseen näkymällä ja toimimalla poikkeavasti. Lasten toimintaa ei kuitenkaan yleensä tunnisteta poliittiseksi, vaan se määritellään lapsuuteen perinteisesti liitettyin käsittein esimerkiksi ”tottelemattomuudeksi” tai ”ujoudeksi”. Poliitiikka, joka ilmenee kaikessa arkipäiväisessä toiminnassa, ei kuitenkaan noudata ikärajoja eikä puolelinjauksia (ks. Palonen 1988: 19; Harle & Moisio 2003: 12). Sitä voidaan kuvata pikemminkin jokaisen ihmisen oikeutena puhua puolestaan ja huolehtia itsestään (Schmitt 1976: 38). Tämän politiikan laajan määritelmän mukaan myös lapset ova osa poliittista yhteisöä, sekä päätöksenteon kohteina että poliittisina vaikuttajina.

Maantieteellisessä tutkimuksessa lapsuutta tarkastellaan usein erilaisten tilallisuuksien ja tilan tulkintojen avulla. Koti, koulu ja julkinen tila ovat

lapsuuden merkitysten tarkastelemisen keskeisimmät kontekstit (ks. esim. Ploszajnska 1994; Aitken 2000; Gagen 2004). Tilan hallinta ja käyttö ovat keskeisiä kysymyksiä paitsi maantieteellisessä lapsuuden tutkimuksessa, myös kulttuurisesti painottuneessa poliittisessa maantieteessä. Lapsia, vähemmistöjä ja marginaaliryhmiä tarkastellaan tilan suhteen usein samoista lähtökohdista, toiseutena, jossa he kaikki edustavat yhteiskuntapoliittisesti vastaanottavaa osapuolta (Butler & Parr 1999; Holloway & Valentine 2000; Kitchin & Wilton 2003; Skelton & Valentine 2003). Instituutiot, lasten kohdalla esimerkiksi perhe, kaupunki ja koulu, pyrkivät määrittelemään heidän elintilansa omasta näkökulmastaan mielekkäällä tavalla.

Vaikka lapsuus tutkimuskohteena näin ymmärretään poliittiseksi, ei tutkimuksessa yleensä korosteta poliittia aspekteja, yhteiskuntapoliittisesti suuntautunutta *policy*-tutkimusta lukuunottamatta. Esimerkiksi Stewart Aitken (2000) on tarkastellut lasten identiteettiä kodin kulttuurisista merkityksistä rakentuvana dynaamisena prosessina. Hänen mukaansa kodin kasvatussyrkimykset ja lasten omat näkemykset eivät sulaudu yhteen, vaan pikemminkin törmäävät toisiinsa (Aitken 2000: 120). Näkemys korostaa konfliktien merkitystä identiteetin muodostumisessa, kompromissien ja sopimusten sijaan.

Identiteetin tutkimuksessa kaikkien osapuolten poliittisuus otetaan yleisesti annettuna (Pile 1997: 17; Hall 1999: 252; Clayton 2002; Barnett 2005: 17). Tässä katsannossa ihminen ymmärretään lähtökohtaisesti poliittisena olentona (*zoon politikon/homo politicus*). Identiteettipoliittisen tarkastelun kohteena onkin usein sekä intentionaalinen politiikka (*explicitly political acts*) että poliittinen

taju (*political awareness*) (Nogué & Vicente 2004). Tästä näkökulmasta voidaan myös lasten ajatella toteuttavan poliittista autonomiaansa identiteetin rakentamisen prosessissa. Lapsuuden tutkimukselle tyypilliseen tapaan Aitken (2000) ei kuitenkaan puhu politiikasta, vaan tukeutuu psykologiseen käsitteistöön.

Myös Hilary Winchester ja Lauren Costello (1995) sekä Lorraine Young (2002) ovat lähestyneet lapsuutta määrittelykamppailuna tutkimalla katulasten tilan käyttöä. Winchesterin ja Costellon (1995: 336) mukaan kaduilla elävät lapset pystyvät hallitsemaan tilaa haastamatta suoraan aikuisten valta-asemaa. Kuten perheissä asuvat lapset eivät voi sanella kodin ehtoja, eivät katujenkaan lapset voi osallistua kaupunkitilan lähtökohtaiseen määrittelyyn. Hyväksymällä elintilojensa ehdoksi liikkuvuuden katulapset voivat kuitenkin hallita hylättyjä ja unohtettuja kaupunkitiloja. Ratkaisu paikattomuuden ongelmaan on samalla territoriaalinen ja territoriaalista valtaa pakoileva. Lapset rakentavat uusia ”ekologisia lokeroita” sinne, missä aikuiset eivät tilan arvoa tunnusta. Youngin (2002: 617) mukaan kysymys on vastustamisesta, jossa tilan hallinta tai hallinnan puute on keskeisessä roolissa. Katulasten kaupunki rakentuu siis aikuisten kaupungin sisään, muuttaen sijaintiaan olosuhteiden mukaan.

Kodittomien aikuisten poliittisuutta on maantieteessä tutkittu runsaasti (ks. esim. Wolch & Li 1997; Glasser & Bridgman 1999), ja sekä Young (2002: 610) että Winchester ja Costello (1995: 329) tunnistavatkin kodittomuuden poliittisuuden. Katulasten toimintaa tulkitessaan he eivät kuitenkaan viittaa tilapolitiikkaan, vaan pitävät kulttuurintutkimuksen termistössä.

Muutamat maantieteilijät ovat lähestyneet lasten ja tilan suhdetta avoimesti poliittisena kysymyksenä. Esimerkiksi Elizabeth Gagenin (2004: 427) kulttuurihistoriallinen näkökulma, jossa hän perehtyy 1800–1900-lukujen taitteessa New Yorkissa toteutettuihin hyvän lapsuuden uusintamisen käytäntöihin, on varsin tilapolitiittinen. Gagen (2001: 55) rinnastaa tutkimuksessaan institutionalisoidun leikkikenttätoiminnan ja sen avulla saavutetun lasten kehojen hallinnan ”Amerikan syntyy”. Paitsi yhteiskuntapolitiikkaa, hän etsii leikkikenttäreformista myös lasten tuottamaa politiikkaa. Gagen tunnistaa siirtolaislasten osallistumisesta vastustamista ja osallistumista, joiden tulkitsee osaltaan määritelleen hyvän amerikkalaisen lapsuuden reunamerkkejä.

Gagenin tavoin Teresa Ploszajska (1994) on tarkastellut tilan kategorisen haltuunoton merkityksiä

lapsuudelle. Tutkimuksessaan hän kohdistaa katseensa Englannin viktoriaaniseen koululaitokseen. Ploszajska (1994: 413) lähestyy lapsuutta foucaultaisessa hengessä ja osoittaa, että 1800-luvun puolivälissä luotu nuorisorikollisuuden käsite synnytti koko kasvatuslaitosinstituution. Territoriaalisille lähtökohdille perustuva eristetty koulukoti ylsi poikkeuksellisiin kasvatustuloksiin, jotka edistivät erityisesti köyhän kansanosen koulutuksen institutionalisoimista. Vammaisten ja vähäosaisten lasten laitospalveluksesta tuli yksi modernin yhteiskunnan innovaatioista, joka osaltaan mahdollisti lapsuuden ammatillisen asiantuntijuuden synnyn. Ottamalla tilapolitiikan lapsuuden lähtökohdaksi Ploszajska osoittaa, etteivät lapset ole politiikan ulkopuolella, vaan osa yhteiskunnallista rakennetta siinä missä muutkin yhteisön jäsenet.

Tilapolitiittinen tutkimus etsii vastauksia laajoihin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Esimerkiksi täysi- ja vajaavaltaisuus, kansalaisuus ja marginaalisuus ovat tyypillisiä tilapolitiittisen tutkimuksen kohteita (esim. Katz 2004; Brown & Stachel 2003; Stasiulis 2002; Häkli 2001). Tutkimusten näkökulmat ja aiheet nousevat usein arkipäiväisistä ilmiöistä, joihin liittyy erilaisia valtasuhteita ja määrittelykamppailuja. Jokainen itsestään tietoinen yhteisö joutuu ratkaisemaan muiden muassa vajaavaltaisuuden ongelman: mitä tehdä niille, jotka eivät pysty huolehtimaan itsestään. Yhteisössä vallitseviksi muodostuvat näkemykset ovat perustana sille, mitä esimerkiksi vammaisuudella, sairaudella, sukupuolella, iällä, poikkeavuudella ja vähäosaaisuudella tarkoitetaan. Poliittista yhteiskuntaa ovat siis osaltaan luomassa kaikki yhteisön jäsenet. Tässä prosessissa syntyvä ja uusintuva lapsuuden tilapolitiikka on tämän artikkelin kiinnostuksen kohteena.

Hyvän lapsuuden määritelmä on muuttuva, vaikkakin se perustavanlaatuisena kysymyksenä uudistuu hitaasti. Sitä, mitä lapsuuden nykyään *tulisi* olla, voidaan etsiä esimerkiksi kansallisesta lainsäädännöstä. Hyvän lapsuuden *tulkinnat* sen sijaan muokkaavat elettyä ja koettua lapsuutta nopeammin eivätkä ole tarkasteltavissa yhtä yksiselitteisesti. Perheiden, laitosten ja muiden julkisten tahojen toiminta uusintaa käsitystä siitä, mitä lapsuus tänä päivänä *saa* olla. ”Toisen asteen lapsipolitiikkaa” on siis etsittävä turuilta ja toreilta – sieltä, missä lapsuus tapahtuu.

Sekä lakien säätäminen että niiden tulkitseminen on aikuisten käsissä. Lasten poliittisuuden tutkimus kiteytyykin usein aikuisten tuottaman lapsipolitiikan tarkasteluun (Mashamba & Robson 2001; Holt 2004). Lapsuutta ei kuitenkaan

voi olla olemassa ilman lapsia, joten lapsuuden politiikkaa tutkittaessa olisi tunnistettava myös lasten oma osallisuus politiikkaan. Lapset tulevat mukaan poliittiseen diskurssiin lapsuuden *toteutuksessa*. Jokapäiväisessä toiminnassaan he elävät lapsipoliittisia tavoitteita todeksi ja osallistuvat näin lapsuuden merkitysten uusintamiseen ja uudistamiseen. Se, mitä lapsuus nykyään *on*, saa siis lopullisen muotonsa lasten tulkinnoissa.

Lapsuuden lailliset tilat

Modernin lapsuuden perusarvot on kirjattu Yhdistyneiden Kansakuntien julistukseen lapsen oikeuksista, joka on ratifioitu 192 maassa (League of Nations 1924/*Convention of the...* 1959). Lapsia koskeva säädöskokoelma luotiin täydentämään yleismaailmallista ihmisoikeuksien julistusta lasten suojelemiseksi ja heidän erityisasemansa korostamiseksi. Aina ei lainsäädännössä ja yhteiskuntasuunnittelussa lapsuuteen kuitenkaan ole kiinnitetty erityistä huomiota. Philip Ariès (1962: 125–130) esitti ensimmäisten joukossa teorian lapsuuden synnystä julistaessaan sen modernin ajan keksinnöksi. Lapsuus, jonka syntyy Ariès viittaa, täyttää pääpiirteissään lapsuudelle nykyäänkin asetetut ehdot.

YK:n julistuksen mukaan lapsille on turvattava oikeus kotiin, huolenpitoon ja osallisuuteen itseään koskeissa asioissa (*provision, protection, participation*). Yleismaailmallisesti jaettuina ovat näin ainakin perustavat näkemykset huoltajuudesta, kansalaisuudesta ja työstä (Christensen 2000: 41). Lapset ovat holhouksenalaisia ja vanhempiensa vastuulla. Heitä ei voida pitää täysivaltaisina kansalaisina eikä myöskään asettaa täyteen vastuuseen teoistaan. Leikki on lasten työtä, koulu jokaiselle lapselle kuuluva etuoikeus ja lasten käyttö tuotannon työvoimana hyväksikäyttöä.

Lait ja sopimukset lähestyvät maailmaa kaoottisena tilana, joka vaatii järjestyksen asettamista. Arkielämässä lakitekstit näyttäytyvät helposti retorisisina raameina, joissa lopullinen päätösvalta jää tulkitsijoille. Laeilla ei pyritäkään antamaan toimintaohjeita tai määrittelemään mahdollisuuksien rajoja, vaan ilmaisemaan, mikä on tärkeää ja oikein. Sulteessa lapsiin tämä tarkoittaa yleensä näiden huomioimista erityisryhmänä. Sädökset erottavat lapset ja nuoret aikuisista ja pyrkivät ajamaan *lasten etua* ja *lasten oikeuksia* (Neale 2002: 469). Ne asettavat ehtoja esimerkiksi tilapoliittisille päätöksille, jotta myös lasten asema tulisi niissä turvatuksi. Lapsuuden laillisia olosuhteita määriteltäessä rajataan siis myös lasten elintiloja: sitä,

missä lapsuus voi rakentua.

Lasten tilapoliittisesta asemasta säädetään Suomessa lähtökohtaisesti Holhoustoimilaisissa (1.4.1999/442), joka piirtää näkyviin vajaa- ja täysivaltaisten kansalaisten välisen huoltosuhteen. Sen mukaan jokaisella alle 18-vuotiaalla on oltava virallinen huoltaja, joka on vastuussa lapsesta ja velvollinen järjestämään tälle kodin. Holhoustoimilaki jakaa kansalaiset holhottaviin ja holhoojiin, mutta itse holhoojuudesta laissa sen sijaan säädetään väljästi. Suomessa huoltosuhteet muodostuvat yleensä perheiksi, joissa vajaavaltaiset lapset elävät samassa taloudessa täysivaltaisten vanhempiensa kanssa (Kaartovaara & Sauli 2000: 29).

Lasten holhousta valvoo sosiaalitoimi, joka aktivoituu ”hyvän lapsuuden” tunnusmerkkien kyseenalaistuessa (Hughes 1987). Näin toteutettuna holhoojuus tarkoittaa, että koti muodostuu lähtökohtaisesti lasten keskeisimmäksi elintilaksi ja vanhemmat tämän alueen ensisijaisiksi vartijoiksi. Rajallisena, valvottuna ja hierarkkisenä instituutiotona kotia voidaan tarkastella yhtenä *lapsuuden territoriona*, jonka merkitykset määrittävät *vanhemmuuden tulkinnassa* (Sack 1986: 21; ks. myös Koskela 2003).

Vastasyntyneelle koti on ainoa elämisen konteksti, mutta jo kodin ulkopuoliseen päivähoittoon osallistuminen siirtää osan lapsuudesta muiden elintilojen piiriin. Viimeistään seitsemäntenä ikävuotena koti saa rinnalleen muita auktoriteetteja, kun lapset astuvat oppivelvollisuuden piiriin. Oppivelvollisuus on ainoa kaikkia suomalaisia koskeva kansalaisvelvollisuus. Sitä tukee YK:n sopimus (*Convention of the...* 1959, artikla 28), joka velvoittaa kaikkia allekirjoittaneita valtioita järjestämään pakollisen, maksuttoman perusasteen koulutuksen. Kaikki Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat siis lailla velvoitettuja koulunkäyntiin (Perusopetuslaki 21.8.1998/628, §25). Lakia sovelletaan pääsääntöisesti ohjaamalla lapset kunnalliseen peruskouluun. Oppivelvollisuuden tulkinnasta vastaavat näin ollen kansallinen opetusministeriö ja opetushallitus, kunnalliset koulutoimet, koulupiirien johtajat, rehtorit ja viime kädessä kansallisen opettajankoulutuksen suorittaneet peruskoulun opettajat.

Kategorisesti asetetun oppivelvollisuuden vuoksi lasten arki järjestyä muihin kansalaisiin nähden poikkeavalla tavalla. Esimerkiksi lapsen päivittäinen työpiste, työtoverit, työn laatu, määrä, kesto ja tavoitteet ovat ylhäältä annettuja (*Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet* 2004). Myös perheen asuinpaikka, lomat ja arkinen rytmi noudattelevat koulun periaatteita. Sosiaalietielisissä tutkimuk-

nessa koulua käytetäänkin usein esimerkkinä äärimmäisestä institutionalisoinnista (esim. Kallio 2005). Pierre Bourdieu ja Jean-Claude Passeron'n (1990: 5) mukaan koulu on ”symbolisen väkivalan” näyttämö, Michel Foucault’lle (1979: 165; 1991: 138) ”mukautuvien kehojen” tuotantolaitos, Michel de Certeau (1984: 31) puolestaan puhuu ”kolonisoivasta järjestyksestä”.

Lasten arki jakaantuu Suomessa lainsäädännön näkökulmasta koulun ja perheen tiloihin. Koulu on vastuussa työn ja opiskelun järjestämisestä lapselle, perhe puolestaan huolehtii kodista ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksista. Molempia territorioita säädellään ja valvotaan kansallisesti, mutta toteutetaan instituutioiden sisällä paikallisesti. Foucaultlaisittain (1979: 147) tämän hallinnan lähtökohta on solurakenne (*cellular grid*), jossa ”kullakin yksilöllä on paikkansa ja kullakin paikalla yksilönsä” (ks. myös de Certeau 1986: 186). Paikkakunnasta ja vuodenaikasta riippumatta on siis aina tiedossa, kuka lapsista on vastuussa ja missä heidän paikkansa kulloinkin on.

Vaikka lapsuus periaatteessa kattaakin ihmisen 18 ensimmäistä ikävuotta, ei siirtyminen lapsuudesta aikuisuuteen kuitenkaan tapahdu yhdessä yössä. Nuoriin kohdistuva hallinta muuttuu vähitellen välilliseksi, kun itsenäisen liikkumisen ja opiskelun rooli kasvaa. Hyvää lapsuutta tulkitaan jatkuvasti uudelleen ja yleensä lasten autonomia laajenee iän myötä (vrt. Neale 2002: 468), jolloin kodin ja koulun rinnalle elämisen keskeiseksi arenaksi nousee julkinen tila. Kaikille yhteisessä julkisessa tilassa eläminen tuo lapsuuden lähemmäs aikuisuutta, muttei poista niiden välistä hierarkkia. Bussissa, kaupassa, kadulla ja kahvilassa nuoret ovat edelleen lapsia, alaikäisiä ja vajaavaltaisia. Lapsuuden kolmannenkin elintilan rajankäyntiä säädellään kategorisesti laein ja asetuksin, mutta rajan vartijoiden suhde lapsiin on epäsuorempi kuin huoltajien ja opettajien. Julkisessa tilassa lapsia ja nuoria valvovat kaikki aikuiset.

Säädösten tulkinta ja tilan hallinta

Suomen laista ei löydy säädöstä, jossa kerrottaisiin, missä lasten paikka kodin ja koulun ulkopuolella on. Lasten osallisuutta julkiseen tilaan säädellään kuitenkin monin tavoin. Esimerkiksi avoin kaupunkitila on lähtökohtaisesti julkista, mutta käyttöön otettaessa se voi muuttua puolijulkiseksi tai jopa yksityiseksi (vrt. Keränen 1995; Juonen 2002; Eräsaari 2002). Julkisessa tilassa lasten huomioiminen ei yhteiskuntapolitiittisesti ole yhtä selkeää ja avointa kuin kodin tai koulun konteks-

teissa. Lakitekstien esittämät näkemykset hyvästä lapsuudesta saavat muotonsa jokapäiväisissä käytännöissä, joissa lapsuus näyttäytyy yhtenä huomioitavana seikkana muiden joukossa. Juuri nämä tulkinnat kuitenkin tuottavat ”toisen asteen lapsipolitiikkaa”, joka asettelee lasten elämisen ehtoja.

Ravintolalla on oikeus valita asiakkaansa, mutta sukupuolen tai etnisen taustan perusteella ovelta ei voida käännäyttää. Julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa pääsyn rajoittamisen on oltava perusteltua. Yleensä vähemmistöjen oikeuksia turvataan yhdenmukaisen kohtelun keinoin, mutta lasten kohdalla lainvoimainen suojeleminen tapahtuu usein päinvastaisesti eväämällä pääsyä. Iltakahdeksalta ravintolat muuttuvat anniskelualueiksi, jotka edellyttävät läsnäolijoilta täysi-ikäisyyttä. Aikuisten ja lasten elintilat rajataan erilleen aikuisten näkökulmasta, lasten parasta ajatellen (kuva 1).

Julkisen tilan käyttöä säätelevät rajoitukset on asetettu suojelun tarkoituksessa. Missään yhteydessä, kenenkään toimesta ikää ei saa käyttää välineenä, ohjeena tai käskynä, joka voi johtaa syrjintään (Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21 §6). Kategorisesti ottaen julkisessa tilassa tehdyt tilapoliittiset ratkaisut kertovat siis, mikä vallitsevan näkemyksen mukaan on lasten ja nuorten edun mukaista tilankäyttöä. Käytännössä ne osoittavat kuinka paljon ja millaista osallisuutta

Kuva 1. Julkinen vai yksityinen, avoin vai rajattu?
Figure 1. Public or private, open or restricted?

alaikäisille julkisessa tilassa halutaan myöntää.

Avoimessa kaupunkitilassa järjestetyt yleisötilaisuudet ovat julkisia, mikäli järjestäjä ei esitä hyväksyttävää syytä asettaa henkilöitä eri asemaan (Kokoontumislaki 22.4.1999/530 §3). Lapset ja nuoret eivät muodosta yleensä estettä toiminnan järjestämiselle, mutta heidän huomioimisensa saattaa asettaa sille ehtoja. Esimerkiksi alkoholin anniskelemista on pystyttävä kontrolloimaan ikärajojen keinoin. Käytännössä ikäraja voidaan asettaa kahdella tavalla, kieltämällä tai estämällä. Kiellettyä tuotteelle tai hyödykkeelle säädetään myynti- tai käyttöikäraja, estettäessä puolestaan rajoitetaan pääsyä. Kielttäminen on yleensä ensisijainen keino (esim. alkoholin *myyntikielto* alaikäisille) ja estäminen tätä tukeva, voimakkaampi rajoitus (alikäisten *pääsyn estäminen* anniskelualueelle). Julkisen tilan rajaamista iän perusteella voidaan siis pitää tilapoliittisena ratkaisuna.

Keväällä 2004 kaksi nuorta nosti esiin kysymyksen ikärajojen mielivaltaisesta käytöstä julkisessa tilassa (*Helsingin Sanomat* 2004a). Puheen- vuoro perustui kokemukseen epäoikeudenmukaisesta kohtelusta yleisötilaisuudessa. Tilaisuuden järjestäjä vastasi nuorten kirjoitukseen perustelemalla ikärajan, mutta syytä *pääsyn estämiseen* hän ei esittänyt (*Helsingin Sanomat* 2004b). Mikseivät kuusitoistavuotiaat siis saaneet aiempien vuosien tapaan jännittää jääkiekon maaotteluita yhdessä muiden helsinkiläisten kanssa?

Penkkiurheilutapahtuma ”Leijonatorii” järjestettiin vuonna 2004 Makasiineilla. Tilaisuutta mainostettiin kaikille avoimena yleisötapahtumana, mutta portilla alaikäisiä odottikin yllätys (kuva 2). Kello kahdeksan jälkeen illalla alle 18-vuotiaat pääsivät alueelle vain vanhempiensa seurassa. Syyksi sisäänpääsyn rajoittamiselle järjestäjä ilmoitti anniskeluoikeuden, joka ”alueella on” (*Helsingin Sanomat* 2004b). Lähtökohtaisesti Makasiinit ei ole anniskelualue, eikä myöskään Leijonatoria ole aiempina vuosina sellaisena toteutettu.

Julkinen kaupunkitila, johon osalla kaupunkilaisista on mahdollisuus osallistua vain ehdollisesti, on territoriaalista ja kategorisoivaa. Tilaisuuden mainostaminen kaikille avoimena kulttuuritapahtumana korostaa ikäluokittelun mielivaltaisuutta; Leijonatorin tapauksessa lasten sisäänpääsyn rajoittamista ei ilmoitettu etukäteen, eikä ratkaisua missään vaiheessa myöskään perusteltu. Samaa politiikkaa noudattavat lähes kaikki ravintolat, joiden ikäraja on 18 vuotta. Lainsäädäntöä tulkitaan siis yleisesti niin, että alhoin anniskelu itsessään on riittävä syy lasten ja nuorten estämiselle julkisessa ja puolijulkisessa tilassa.

Kuva 2. Vapaa sisäänpääsy.

Figure 2. Free entry.

Suomen alkoholilainsäädännössä kiinnitetään erityistä huomiota urheilu- ja perhetapahtumissa tapahtuvaan anniskeluun (Alkoholilaki 1994/1143 16§, 21§cd). Periaatteena on, että anniskeluluvan myöntämistä tulisi vakavasti harkita kyseisen luonteisten tilaisuuksien yhteydessä. Leijonatorin laillisia perusteita joutuivat näin ollen järjestäjän ohella harkitsemaan myös lupien myöntäjät ja tilojen vuokraajat eli poliisiviranomaiset sekä Helsingin kaupunki ja Senaattikiinteistöt. Valittu estävä ikäraja kertoo myös näiden tahojen tilapolitiikasta.

Järjestäjän taktiikka, lasten suojeleminen alkoholin vaaroilta, vetoa länsimaiseen näkemykseen lapsista ”uhrin arkkityyppeinä”, jolloin ”lapsuus edustaa heikkoutta itseään” (Christensen 2000: 42; ks. myös Neale 2002: 456). Pääsyn estäminen esitettiin siis lastensuojelullisena toimenpiteenä. Esitys oli niin vakuuttava, että se ohitti ainakin Alkoholilain 21§, Perustuslain 6§, Yhdenvertaisuuslain 4§ ja 6§, Kokoontumislain 3§ ja Turvatusuojelulain 37§. Lisäksi tulkinta on periaatteiltaan ristiriidassa YK:n ihmisoikeuksien ja Helsingin kaupungin eettisen koodiston kanssa (*Universal declaration of... 1948; Helsingin kaupungin tasa-arvosuunnitelma* 2005).

Lakitekstit tuottavat lapsuutta yhdestä näkökulmasta, jota toteutuksessa syntyvät tulkinnat eivät välttämättä tunnusta. Vaikka Suomen laki ei siis ota kantaa siihen, missä lasten paikka kodin ja koulun ulkopuolella on, voidaan säädösten tulkinnoissa tämä tilapoliittinen ratkaisu kuitenkin tehdä. Leijonatorin järjestämisessä toteutettiin tilapoliittisia ratkaisuja, jotka arvottivat ikää suhteessa julkiseen tilaan. Nuoret, joille anniskeleminen on kielletty, rajattiin tilaisuuden ulkopuolelle. Aikuisille sen sijaan annettiin mahdollisuus nastaa

Kevyt - VIP	30 €
Sisältää oman paikan, 3 juomaa (III - olut, siideri tai limu) ja 3 lämmintä piirakkaa	
VIP	45 €
Sisältää oman paikan, 3 juomaa (III - olut, siideri tai limu) ja lämpimän ruuan seisovasta pöydästä	
Kotikatsomo - VIP	960 €
Sisältää oman 6 hengen aition 3½ tuntia alkaen tuntia ennen ottelua, vapaan juomatarjoilun (viini, III-olut ja siideri) lämpimän ruuan siesovasta pöydästä.	

Kuva 3. Vip-paketit.

Figure 3. Vip products.

paikkaliput jo etukäteen (kuva 3). Järjestäjän oikeus myydä alkoholia ja aikuisten oikeus nauttia sitä ylittivät lasten ja nuorten oikeuden osallistua avoimeen, kansallismieliseen kulttuuritilaisuuteen.

Edellä esitellyt yleisönosastokirjoitukset eivät poikineet laajempaa julkista keskustelua aiheesta. Sen enempää viranomaiset kuin lastensuojelujärjestötkään eivät ottaneet tapaukseen kantaa. Viimeiseksi totuudeksi jäi siis järjestäjän puheenvuoro, jossa ikäraja oikeutettiin anniskelemisellä. Leijonatorin esimerkki luo lohduttoman kuvan lasten mahdollisuuksista asettua yhteiskunnallisesti tasavertaisiksi aikuisten kanssa. Sekä lainsäädännön välineet lasten oikeuksien ajamiseen että nuorten mahdollisuudet itse vaikuttaa asioihinsa tuntuvat olevan heikkoja. Aikuisten keinot tulkita lakeja ja luoda näin ”toisen asteen lapsipolitiikkaa” näyttävät puolestaan rajattomilta.

Mitä mielipidekirjoitukset ja lain tulkinnat eivät kuitenkaan paljasta on itse tilaisuudessa harjoitettu politiikka. Vaikka järjestäjä saattoikin toimia taktisesti suhteessa lainsäädäntöön sen näkyvyyttä ja katvealueita hyväkseen käyttäen, joutui hän itsekin lopulta asettamaan strategiset reunaehdonsa näkyville. Tulkitsijasta tuli tulkinnan kohde.

Viimeinen sana

Territoriaalinen tilan hallinta perustuu rajojen valvontaan, jolloin alueen sisäinen kontrolli on lähtökohtaisesti löyhää (Sack 1986: 21). Territorion määrittelykamppailut käydään siis alueen rajoilla, missä vastakkain asettuvat vallitseva strategia ja haastavat taktiikat (de Certeau 1984: 34). Huolimatta siitä, että Leijonatorin strategia oli osin julkilausumaton (ikärajasta ei ilmoitettu etukäteen ja käytäntö oli edellisvuosista poikkeava), sen läpi vieminen tuskin onnistui täydellisesti. Alueelliset ehdot ja lain kirjain sitoivat järjestäjää, mutta eivät nuoria, jotka saattoivat ottaa käyttöönsä kaikki keinot ikärajan ohittamiseen.

Alueellisen rajankäynnin keinoja on monia. Muutamia seuraavista käytettiin varmasti myös Leijonatorilla, vaikka en itse tutkijana ollutkaan niitä Makasiineilla dokumentoimassa. Ensiksikin raja voidaan pyrkiä rikkomaan siellä, missä valvonta on heikointa: kipuamalla aidan yli tai liivahtamalla takaovesta. Toiseksi rajan vartijoita voidaan johtaa harhaan. Nuoret voivat pukeutua tarkoituksellisen aikuismaisesti tai saapua paikalle ikäistään vanhemmassa seurassa ohittaakseen kontrollin. Kolmas keino, rajan manipuloiminen, voidaan ottaa käyttöön territorion rajojen ollessa tiedossa. Leijonatorin strategian tullessa tietoon saattoivat nuoret saapua tilaisuuteen seuraavana iltana jo ennen kello kahdeksaa, jolloin rajaa ei vielä valvottu lainkaan.

Kategorisia rajoja uhmaavat tai niiden heikkoja kohtia etsivät nuoret ottavat riskin haastaessaan vallitsevia normeja. Lasten ja aikuisten välisen kategorisen eron osoittaminen on helppoa: tarvitsee vain kysyä henkilötodistusta. Vaikka rajan ylittäminen tai ohittaminen joidenkin nuorten kohdalla ehkä päätyikin Leijonatorilla kiinni jäämiseen, osallistuivat he silti sosiaalisten merkitysten uusintamiseen omasta näkökulmastaan. Jo pelkkä riskin ottaminen vaikuttaa sosiaaliseen järjestykseen tekemällä vallan rakenteita näkyviksi (de Certeau 1984: 37). Kieltäytymällä noudattamasta asetettuja normeja nuoret siis vastustivat Leijonatorin tuottamaa käsitystä lapsuudesta. Lapsuutta uusintettiin näin paitsi lain, myös itse tilaisuuden normien tulkinnassa: territoriaalisen hallinnan haastoi kehon politiikka.

Vajavaaltaisuudesta kumpuava poliittisuus on periaatteiltaan erilaista kuin itsestäänselvään hallinnolliseen asemaan nojaava toiminta. Poliittisina toimijoina lapset asettuvat lähes poikkeuksetta haastajan rooliin. Kotona ja koulussa ensisijainen määrittelyvalta on vanhemmilla ja opettajilla. Heidät on asetettu vastuuseen modernin lapsuuden tärkeimmistä tehtävistä, *kasvattamisesta* ja *kouluttamisesta*. Julkisessa tilassa määrittelyvalta puolestaan jakautuu kaikkien täysivaltaisten osallisten kesken. Myös nämä toimijat on asettu vastuuseen *lasten oikeuksien ja edun* määrittelemisestä, edistämisestä ja valvomisesta. Lasten tehtävät *lapsuuden toteuttamisessa* sen sijaan ovat epämääräisempiä kuin aikuisten.

Lasten poliittisen toimijuuden on rakennuttava marginaalisuuden lähtökohdista. Kuten aikuisten, myös lasten politiikka voi olla näkyvää tai huomaamatonta, aggressiivista tai diplomaattista, kollektiivista tai yksilöllistä, reflektoitua tai reflektiivisempää. Lapsi voi asettua uhmaamaan aikuisen

tahtoa tai pyrkiä toimimaan sen vastaisesti salaa. Vastustaminen voi olla aktiivista vastarintaa tai kontrolloimatonta apatiaa. Kaikissa tapauksissa poliittisen kamppailun välineiden on kuitenkin löydettävä omasta takaa: lapsen autonomisessa vallassa on vain hänen oma kehonsa, kaikki muu on annettua ja myös otettavissa pois.

Mitä nuoremasta lapsesta on kysymys, sitä suorasukaisempaa on arkipäivän politiikka. Vastasyntynyt ei järkeile aikuisen mahdollisuuksia tyydyttää hänen toiveitaan, vaan vaatii huomiota kunnes on tyytyväinen. Aikuisen on tasapainoitettava lapsen tahdon ja oman sietokykynsä välillä. Koska arkinen politiikka on osa jokapäiväistä elämää, harjaantuvat lapset kuitenkin pian taitaviksi ”politiikoiksi”. Kuusitoistavuotiaiden ei aina tarvitse turvautua pelkkään kehonpolitiikkaan, koska heillä on käytössään myös neuvottelun ja argumentaation keinoja. Esimerkiksi syömishäiriöt ja niihin liittyvä kehonhallinta osoittavat kuitenkin, että radikaalilla kehonpolitiikalla on keskeinen sija nuortenkin arjessa (ks. esim. Puuronen 2004).

Politiikassa kuin politiikassa on kaikessa yksinkertaisuudessaan kyse ulkoisen ja sisäisen hallinnan suhteesta. Edelliseen viitaten juuri syömiseen liittyvät kehonpoliittiset kamppailut tarjoavat hyvän esimerkin arkipolitiikan ja institutionaalisen politiikan kohtaamisista. Ulkoapäin tarkasteltuna politiikassa on kyse ravinnon säännöstelystä: kuinka paljon ja minkälaista ravintoa on saatavilla. Sisäinen hallinta sen sijaan perustuu ravinnon kulutukseen: kuinka paljon ja millaista ravintoa nautin. Koska ihmisen on syötävä pysyäkseen hengissä, seuraa syömisen minimoinnista nopeita reaktioita. Kansainvälisen politiikan tasolla tunnetuin esimerkki tästä kehonpoliittisesta taktiikasta lienee Mahatma Gandhin julkinen paasto, joka myötävaikuttii siirtomaavaltakauden loppumiseen Intiasa. Gandhin paasto oli intentionaalinen poliittinen teko (*explicitly political act*), mutta lasten syömiseen liittyvä politiikka on usein intuitiivisempaa (*political awareness*) (Nogue & Vicente 2004).

Arkipäivän politiikan tasolla aikuisten, lasten ja nuorten väliset ”ruokaneuvottelut” noudattavat periaatteessa samaa ideaa kuin Gandhin paasto. Kotona, koulussa ja neuvolassa seurataan ja tuetaan lasten terveellistä ruokavalioa monin tavoin, jotta he pysyisivät terveinä ja voisivat osallistua koulun ja kodin toimintaan toivotulla tavalla. Vaikka aikuiset näistä asemistaan voivatkin säädellä lähes kaikkia lapsen syömiseen liittyviä muutujia, ei valta ole koskaan totaalista. Tiukastakin valvonnasta huolimatta lapset usein lihovat tai laihtuvat sairaalloisesti kriisiensä keskellä, mikä

poikkeuksesta saa vanhemmat, opettajat ja lääkärit reagoimaan tilanteeseen. Yhtenä keskeisenä lapsuuden jokapäiväisenä rutiniina syöminen voi siis muodostua kehonpoliittiseksi kamppailuiksi, joissa tilapolitiikasta neuvotellaan ”minimaalisin teknisin menettelyin” (*miniscule technical procedures*) (Foucault 1979: 170; de Certeau 1984: xiv).

Poliittisena näkökulmana keho painottaa jokapäiväisyyttä, ihmisen poliittista luonnetta. Poliittikkaa on kaikkialla missä ihmiset toimivat ja vaikuttavat, vaikkei suurta osaa siitä usein politiikaksi tunnistetakaan. Maantieteen piirissä kehon politiikkaa on tutkittu erityisesti feministisistä näkökulmista. Kehon politiikan tutkimuksessa ovat usein korostuneesti esillä toiseus, marginaalisuus ja vajaanalaisuus. Esimerkiksi gendertutkimuksen perinteinen näkökulma, representaation politiikka, korostaa kehollisen ilmaisun merkitystä (Longhurst 1997; Koskela 1997; Valentine 2001: 33). Keho itsessään voidaan nähdä esimerkiksi vastalauseena, suostumuksena, alistumisena tai kieltäytymisenä.

Päitsi politiikan tuottamisen *välineenä*, kehoa voidaan tarkastella myös politiikan *kohteena*. Esimerkiksi tietynlaisten elämäntapojen rinnastaminen terveyteen on länsimaissa ilmenevä tyyppinen kehonpoliittinen diskurssi, johon kukaan ei voi välttyä ottamasta kantaa. Kehonpolitiikkaa harjoittavat kaikki yhteisön jäsenet, intentionaalisesti tai intuitiivisesti: salaatin syöminen, lenkkeily ja tupakointi ovat kaikki kehonpoliittisia arkisia tekoja. Yhteiskuntapoliittisia oikeuksia saadessaan ihminen ei siis lakkaa uusintamasta sosiaalisia merkityksiä kehonsa kautta. Lasten kohdalla kehon politiikan rooli on kuitenkin korostunut. Vaikka lapset ja nuoret oppivatkin argumentoimaan ja neuvottelemaan asioistaan, tarjoaa keho alaikäisille ainoan mahdollisuuden osallistua politiikkaan autonomisena toimijana.

Pääsy sallittu?

Suomessa eletään lasten poliittisuuden nousun aikaa. Viimeaikaisten trendien mukaisesti peruskoulun alaluokille on perustettu oppilaskuntia ja kunnallisiin hallintoelimiin lapsiparlementteja ja nuorisovaltuustoja. Lapsia ja nuoria osallistetaan näin lapsipolitiikkaan, jossa he virallisten kanavien kautta voivat pyrkiä vaikuttamaan itseään koskevaan päätöksentekoon. Osallistamalla ei kuitenkaan voida asettaa lapsia ja nuoria tasavertaisiksi poliittisiksi toimijoiksi aikuisten kanssa. Lapsen näkemys kouluruokailun tai anniskeluikärajan tarpeellisuudesta ei voi koskaan ylittää huoltajan

ja ammatillisen asiantuntijan näkemystä. Osallistaminen ei siis anna lapsille ja nuorille poliittista autonomiaa, vaan uuden institutionaalisen, vajaanvaltaisen position.

Sosiaalisten rakenteiden uusintamiseen ja uudistamiseen lapset sen sijaan osallistuvat valtaistamatta ja pyytämättä, toteuttaessaan lapsuutta ja nuoruutta omista lähtökohdistaan. Vastustaessaan vallitsevia normeja he pukeutuvat aikuismaisesti iltarientoihin, piilottavat kouluruokalassa makkarasiivuja lautasliinoihinsa ja katselevat iltaisin salaa kauhuelokuvia. Toisaalta, myötäilevää politiikkaa noudattaessaan he tekevät läksynsä tunnollisesti, auttavat kotitöissä ja viettävät iltansa harrastusten parissa. Olipa lasten ja nuorten arkinen politiikka aggressiivista tai mukailevaa, toteutuu se aina suhteessa aikuisten heille suunnittelemaan lapsuuteen.

Alaikäisten kansalaisten, kuntalaisten, kouluisten ja perheenjäsenten poliittisten vapauksien ja oikeuksien tukeminen voidaan ymmärtää myös toisin kuin vallitsevissa lapsipoliittisissa diskursseissa. Lapsia ja nuoria voidaan pyrkiä huomioimaan niissä skaaloissa, joissa he toimivat omista lähtökohdistaan, aikuisten hallinnan ulkopuolella. Tämä ei kuitenkaan ole helppoa, koska se edellyttää institutionaalisen lapsipolitiikan reflektiivistä tarkastelua ja toimintatapojen muuttamista. Vastakkain asettuvat usein huoli lasten turvallisuudesta ja pyrkimys huomioida heitä yhteisön jäseninä. Tämä dilemma voidaan kiteyttää riskin käsitteeseen. Jokainen askel autonomian ja poliittisen vapauden suuntaan kasvattaa riskiä, että lapset ja nuoret ovat yhteiskunnallisen valvonnan ja hallinnan ulottumattomissa. Kuinka suuria riskejä olemme siis valmiita ottamaan?

Alaviitteet

1. Kaikki artikkelissa käytetyt Suomen lain säädökset löytyvät ajantasaisina FINLEX-tietokannasta, <http://www.finlex.fi>. Tämän lisäksi tutkimuksessa on käytetty sähköisenä aineistona Yhdistyneiden kansakuntien julistuksia, <http://www.unhcr.ch/html/menu3/b/25.htm> ja <http://www.un.org/Overview/rights.html> sekä Euroopan Unionin perusoikeusasiakirjaa, http://www.europarl.europa.eu/charter/default_fi.htm

Lähteet

Aitken, Stuart (2000). Play, rights and borders. Gender-bound parents and the social construction of children. Teoksessa Holloway, Sarah & Valentine, Gill (toim.) *Children's geographies. Playing, living, learning*. Routledge, London.

Alanen, Leena (2001). Explorations in generational analysis.

Teoksessa Alanen, Leena & Mayall, Berry (toim.) *Conceptualizing child-adult relations*. Routledge, London.

Ariès, Philip (1962). *Centuries of childhood: a social history of family life*. Vintage, New York.

Barnett, Clive (2005). Ways of relating: hospitality and the acknowledgement of otherness. *Progress in Human Geography* 29:1, 5–21.

Bourdieu, Pierre & Passeron, Jan-Claude (1990). *Reproduction in education: society and culture*. Sage, London.

Brown, Michael & Stachel, Lynn A. (2003). "Are we there yet?" Feminist political geographies. *Gender, Place and Culture* 10:3, 247–255.

Butler, Ruth & Parr, Hester (1999). *Mind and body differences. Geographies of illness, impairment and disability*. Routledge, London.

de Certeau, Michel (1984). *The practice of everyday life*. University of California Press, Los Angeles.

de Certeau, Michel (1986). *Heterologies. Discourse on the Other*. Manchester University Press, Manchester.

Christensen, Pia Haudrup (2000). Chidhood and the cultural constitution of vulnerable bodies. Teoksessa Prout, Alan (toim.) *The body, childhood and society*. Macmillan Press, London.

Clayton, Tristan (2002). Politics and nationalism in Scotland: a Clydeside case study of identity construction. *Political Geography* 21:6, 813–844.

Convention of the rights of the child. (1959). United Nations. 11.17.2004, <http://www.unhcr.ch/html/menu3/b/25.htm>

Eräsaari, Leena (2002). *Julkinen tila ja valtion yhtiöittäminen*. Gaudeamus, Helsinki.

Fan, Cindy (2004). The state, the migrant labor regime, and maiden workers in China. *Political Geography* 23:3, 283–305.

Foucault, Michel (1979). *Discipline and punish. The birth of the prison*. Vintage Books, New York.

Foucault, Michel (1991). *Madness and civilization. A history of insanity in the age of reason*. Routledge, London.

Gagen, Elizabeth (2001). Too good to be true: representing children's agency in the archives of playground reform. *Historical Geography* 29:1, 53–64.

Gagen, Elizabeth (2004). Landscapes of childhood and youth. Teoksessa Duncan, James, Johnson, Nuala & Schein, Richard (toim.) *A companion to cultural geography*. Blackwell, Oxford.

Glasser, Irene & Bridgman, Rae (1999). *Braving the street: the anthropology of homelessness*. Berghahn Books, New York.

Hall, Stewart (1999). *Identiteetti*. Vastapaino, Tampere.

Harle, Ville & Moisis, Sami (2003). Johdanto. Teoksessa Harle, Ville & Moisis, Sami (toim.) *Muuttuva geopoliittikka*. Gaudeamus, Helsinki.

Helsingin kaupungin tasa-arvosuunnitelma (2005). 15.1.2005, http://www.hel.fi/heke/tasaarvo/tasu/tasu_f.html

Helsingin Sanomat (2004a). Hutukka P. & Tikkanen, M.: Liian nuoria kisakatsomoon? Mielipide 28.4.2004.

Helsingin Sanomat (2004b). Virtanen, J.: Leijonatorille pääsyssä on illalla rajoituksia. Mielipide 29.4.2004.

Holloway, Sarah & Valentine, Gill (2000). Institutionalizing technologies: masculinities, femininities, and the heterosexual economy of the IT classroom. *Environment and Planning A* 32:4, 617–633.

- Holt, Louise (2004). Children with mind-body differences: performing disability in primary school classrooms. *Children's Geographies* 2:2, 219–236.
- Hughes, D. Matthew (1987). When cultural rights conflict with the "best interest of the child": a view from inside the child welfare system. Teoksessa Scheper-Hughes, Nancy (toim.) *Child survival. Anthropological perspectives on the treatment and maltreatment of children*. D. Reidel Publishing Company, Dordrecht.
- Häkli, Jouni (2001). The significance of scale in cross-border interaction: the case of Catalonia. Bucken-Knapp, Gregg & Schack, Michael (toim.) *Borders matter. Transboundary regions in contemporary Europe*. Danish Institute of Border Region Studies, Aabenraa.
- Juvonen, Tuula (2002). *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia*. Vastapaino, Tampere.
- Jyrkämä, Jyrki (2001). Aika tutkimuksessa ja elämäkultussa. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.) *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. Vastapaino, Tampere.
- Kaartovaara, Leena & Sauli, Hannele (2000). *Suomalainen lapsi*. Väestö 2000:7. Tilastokeskus, Helsinki.
- Kallio, Kirsi Pauliina (2005). Ikä, tila ja valta: koulu politiikan näyttämönä. *Terra* 117:2, 79–90.
- Katz, Cindi (2004). *Growing up global: economic restructuring and children's everyday lives*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Keränen, Marja (1995). Yksityisen ja julkisen muuttuvat rajat. Teoksessa Eräsaari, Leena, Julkunen, Raija & Silius, Harriet (toim.) *Naiset yksityisen ja julkisen rajalla*. Vastapaino, Tampere.
- Kitchin, Robert & Wilton, Rob (2003). Disability activism and the politics of scale. *The Canadian Geographer* 47:2, 97–115.
- Koskela, Hille (1997). Bold walk and breakings: women's spatial confidence versus fear of violence. *Gender, Place and Culture: A Journal of Feminist Geography* 4:3, 301–321.
- Koskela, Hille (2000). "The gaze without eyes": video-surveillance and the changing nature of urban space. *Progress in Human Geography* 24:2, 243–265.
- Koskela, Hille (2003). Pelon politiikka ja vaarojen hurma. *Oikeus* 32:3, 278–285.
- Laiho, Marianna (1997). Nuorten ikärajoista puuttuu johdonmukaisuus. *Lapsen maailma* 56:10, 6–7.
- Lallukka, Kirsi (2003). *Lapsuusikä ja ikä lapsuudessa. Tutkimus 6–12-vuotiaiden sosiokulttuurisesta ikätiedosta*. Jyväskylän yliopiston tutkimuskeskus, Jyväskylä.
- League of Nations (1924). Protection of children. *Official Journal*, Special Supplement No. 21.
- Longhurst, Robyn (1997). (Dis)embodied geographies. *Progress in Human Geography* 21:4, 486–501.
- Mannheim, Karl (1997). The problem of generations. Teoksessa Hardy, Melissa (toim.) *Studying aging and social change*. Sage, London.
- Mashamba, Alethea & Robson, Elsbeth (2001). Youth reproductive health services in Bulawayo, Zimbabwe. *Health & Place* 8:4, 273–283.
- Nagar, Richa, Lawson, Victoria, McDowell, Linda & Hanson, Susan (2002). Locating globalization: feminist (re)readings of the subjects and spaces of globalization. *Economic Geography* 78:3, 257–284.
- Neale, Bren (2002). Dialogues with children. Children, divorce and citizenship. *Childhood* 9:4, 455–475.
- Nogué, Joan & Vicente, Joan (2004). Landscape and national identity in Catalonia. *Political Geography* 23:2, 113–133.
- Palonen, Kari (1988). *Tekstistä politiikkaan. Johdatusta tulkintataitoon*. Vastapaino, Tampere.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet* (2004). Opetusministeriö. 25.8.2006, <http://www.opi.fi/info/ops/>
- Pile, Steven (1997). Introduction. Teoksessa Pile, Steven & Keith, Michael (toim.) *Geographies of resistance*. Routledge, London.
- Ploszajska, Teresa (1994). Moral landscapes and manipulated spaces: gender, class and space in Victorian reformatory schools. *Journal of Historical Geography* 20:4, 413–429.
- Puuronen, Anne (2004). *Rasvan tyttäret: etnografinen tutkimus anorektisen kokemustiedon kulttuurisesta jäsentymisestä*. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 42. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki.
- Rantamaa, Paula (2001). Ikä ja sen merkitykset. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.) *Lapsuudesta vanhuuteen: iän sosiologiaa*. Vastapaino, Tampere.
- Sack, Robert (1986). *Human territoriality: its theory and history*. Cambridge University Press.
- Schmitt, Carl (1976). *The concept of the political*. Rutgers University Press, New Brunswick.
- Skelton, Tracy & Valentine, Gill (2003). "It feels like being Deaf in normal": an exploration into the complexities of defining D/deafness and young D/deaf people's identities. *The Canadian Geographer* 47:4, 451–466.
- Stasiulis, Daiva (2002). The active child citizens: lessons from the Canadian policy and the children's movement. *Citizenship Studies* 6:4, 507–538.
- Suoninen, Lea (1996). Säästöt sallivat ikäsyrrjinnän? *Sosiaaliturva* 84:15, 3.
- Tedre, Silva (2003). Ikä poliittisena ja sosiaalipoliittisena kysymyksenä. *Janus* 11:2, 133–139.
- Universal declaration of human rights* (1948). United Nations. 11.17.2004, <http://www.un.org/Overview/rights.html>
- Vahtio, Eeva-Leena (2002). *Rekrytointi, ikä ja ageismi*. Työministeriö, Helsinki.
- Valentine, Gill (2001). *Social geographies. Space and society*. Prentice Hall, Harlow.
- Winchester, Hilary & Costello, Lauren (1995). Living on the street: social organization and gender relations of Australian street kids. *Environment and Planning D: Society and Space* 13:3, 329–348.
- Wolch, Jennifer & Li, Wei (1997). Shifting margins of housing status in Los Angeles. *Social Science Research* 26:3, 309–331.
- Young, Lorraine (2002). The "place" of street children in Kampala, Uganda: marginalization, resistance, and acceptance in the urban environment. *Environment and Planning D: Society and Space* 21:5, 607–627.